

ՆԱՄԱԿ ԴԱՀԱՐԼՈՒԻՑ

—Այդ դրանք է՛ քաղաքում, սրբազան հայր, որ
մեր եկեղեցականներն չէ առաջադրում որ ե
մի քանի քարեր ե զվա՛ր մյուս, որ ե իցէ իջեալսն
քաղաքում,—մեր եկեղեցականները միմեանք ոգի
հաղթան են, Երանդ զուր եւ յիշատեւոյնն զա
նախորդ քաղաքսն յեղինջն, քիչեւն, քիչեւն, Երանդ ըն
դհուր չեն ոչ միայն եկեղեցականներն զարեւել
քաղաք մեր եկեղեցին, այլ զպայտաւելու նոյն իսկ
Երանդսն զաւանդելու հայրենի զաւանդեմանսն
մէջ։ Այս տեսակ Կովկասի ձեռք տակ յառա
նկաւորսն յուսակոյն, միջնայն եր պաշտալի։
Կարգաւոր է՛ Կայսեր Գաւառի մէջ յօրտաւոր
այս ականաւ միջին այլ իտալեան յիշար։ Մէկ ու

մանուսանող քաղաքի փոփոխումը 15 չափ ցորենին ալ անբարեկամ նկատելով, ապրիլի 15-ին միջառել ժողովրդով միութիւնն որ կը կնքեն մէջերէն ձեռնարկ մը ընելու այս խնդրով մասին: Ապրիլ 15-ին առաւօտուն կանուխ ի դիմաց Հասարակութեան յանդարձ մեռնելովի կարգադրել որ ամբողջ անուսնութիւնը զոյգուն այս հրամանն ի գործ դրուելն ետք, Հայ և Տաճիկ Հասարակութիւնն միասնաբար քաղաքի դուռն տանկաց զերեւոյ մանուսանողն կը խնդրէ, և անդ երեք ժամուն չափ խորհրդակցելով միմեանց Հետ, որ որոշեն յախուռն կերպիւ կառավարութեան ապարանքն կոխել: Եւ ահա յանանկայս ժողովրդեան ձայնն քաղաքս զգրկեց, ամեն որ մանուսանող կը վազէր, արդէն խուժանն կառավարութեան դուռը, յարձակեցաւ, և ցորենն կուգնէր, ցորենն կարգադրել: Կառավարութեան պաշտօնեայր կը պատասխանէին խորհուրդ ընելէ, և անկախ որոշում ամեն ձեր խնդրելէ: Աստի կառավարել փաշան, Տարոնոյ ընդհ. գաւառագլ Աւետ. Յամբը Էջն. Ֆիլարտեան և Աստի, զօրաց Հրամանատար փաշային ապարանքն կերթան, և ժողովրդեան ըստմութիւնն ալ ասոնց կռնէին:

Հասարակութիւնն (2-3000 ի չափ) հրամանատար փաշայի օրէնականին առջև հասնելով դարձեալ ըստ առաջնոցն ցորենն կուգնէր կը պօսանէ, և երբ մէկ ժամուն չափ ապաւնով պատասխան մը չ'են առնելու, կրօնիս ամէնքն մէկէն հրամանատարի ապարանքն քաշեր արձակել այնպէս ստատիկ կերպով, որ պատահաններու բոլոր ապրիլներն ջարդակցան և մէջ եղանակին ալ ներսն անհանգիստ փախան: Ժողովուրդը զայրացմամբ դէպք զօրանց կերթայու առնէ, չափ մը ցորենն կը պատահէր, որոշ նոյն միջոցին ցորենցան կրնէն, այս առան աստիպիւն անքնն կը կտար: Ժողովուրդը երկու ժամէն ետք կը մեկնի պատասխան կուգնէր ըսելով, և անէ ուղղակի կերթալ Միւլիթիւն փնտռելու, որ մեկիթին մէջ տամիկ աշաւ կերտաց կը գործադրեն: Միւլիթիւն փնտռելը նկատելով մեկիթին դուռը կը զոյգէ, բազմութիւնն կառգած կը սկսի մեկիթին պատերն քակել և քարեր արձակել: Միւլիթիւնը

ճարահատար անձնատուր կը լինի: Բազմութիւնը Միւլիթիւն ձեռք անցունել և մարտին ըսնէն մէկ կընէ, այն առնէ չորս կողմն կը սկսին զարնել, Հայհոյիթը ընէ ամբարեւն ցորենն կանուխ և աղբատայ չ'են ալ տարս ըսելով: Հուսկ ուրեմն քանի մը մարտիկ միջնորդելով մագապար կը փախուցնեն Միւլիթիւնը:

Այնպէս Ղաթիկն տան վրայ վերջին յարձակումն կրնէն և առանց մնալ տալու կանցնի: Քէպէտ ետքը իմացանք թէ Ղաթիկ կ'են հիւսնողացնէր և երբ, և Ղաթիկն ալ հրամանատար փաշային զայու առնէ ապաւնուր է: Մոռցանք ըսել նաեւ որ հրամանատար փաշան ալ ձիէն վար ընելով ձեռնէ կուգնէ երբ, բայց նա կը յաջողի փախել:

Յորս ժամ ետքը Հասարակութեան մեռնելով ըստմութիւնը ցուրէր ծանուցանելէն յետոյ, կողբարարք որ 85 կողմանքը դատուին այն զիւր ամբարանքն դռները պահպանելու, որ մի զուգէ զօրքն զայտնի կերպով ուրիշ տեղ փոխադրեն, և բազմութիւնն կը ցորէ, հետեւալ առաւօտուն զուժարեւու պայմանաւ:

Նոյն երեկոյ կառավարել փաշան, ընդհանուր դատարար և Ղաթիկ հետադարձաբար երթալով ըստմութեան կը մնան: Բաղիշայ կառավարին հետ: Այդ զիւրքը մեծ տարնապով անցուցին: Կառավարութեան դուռը ըստմութեան 118-ի չափ առաջադնէր պահպան զօրաց զինադրելով կուգն փախել, բայց զուրք մը զօրք վրայ հասնելով կը զուգէ այդ կատարելը:

ձեռնադր առաւօտ (ապրիլ 16) ժամը մեկին մեռնելով ըստմութեան համայն հասարակութիւնն ծանկաց զերեկմանոցն կը հրահարէ: Այն առնէ Պարս և Հայ ժողովուրդը զուժարեւուրով անմիջապէս, կը խորհրդակցելով նախ հետադարձաբար կոխելով, հետադարձան կարեւոր զորքերն ջարդեն և ապա զինեալ կառավարութեան դուռն յարձակին ամբարանքն ջեր ու ցան ընելու, ասանց փախնելին անխորի մը նկատել: Այս խորհրդէն ետքը ոմանք կառավարին ընդհ. դատարարին ապարանքն աւարի առնել, պատմաբանով թէ դատարարը Վանցեցները

նա երկուր սպանել որ Նովիներն, երբ տեսաւ, որ նրանք որ վրա ուղարկուին չեն զարմուտ, որ նրանք կը զոյգուր պահանջներն ըստկանութիւնն չեն տուիլ, ասորիցս եղաւ ըստմութիւնն օտարներն, իսկ մնաց, հայ ինտելիգենցիայի ներկայացուցիչներ, վրդովման կը պայ երկուրքերը տեսնելով ինչ երէք զանգում և մեղադրեց մէկը, որ աւելի հետաքնն և, որ աւելի տար հայագրով բնուում և կատարող իրողութիւններ,—որ աշխատում և կրօնապէս բաժանակն յայտնի միացնել ազգային ամբողջութեան հետ, ամբողջ թէ հայ կաթողիկոսն էր, հայ բողոքականն էր, հայ մանուսանողն էր մեր եղբայրներն են,—մնաց այլապատում ենք մի հրեական միջնորդութեամբ նրա ճակատը դրօշմով ուղարկութեան կնքով, աստիպ, դու մեղադրանք են կեկեղեցին անմատչելութեան դէմ, մնաց ազգութիւնն չունեն, մեր ազգութիւնը կեկեղեցին է:

Ո՛վ և ասում լուսաւորչականին, ցան կաթողիկոսներ, ցան բողոքական զարմեր, ցան մանուսանող զարմեր: Ո՛վ էր մեղադրող իսկ Վերսիմի կան կեկեղեցին—այս ընդ իրան մայրով է, ժամանակն և մարտն անոն—Ո՛վ այն չէր չէ կարող զիմանալ ժամանակներ խառնութիւններն, կառանազ երբ պահպանողներ և վերանորոգողներ չունին:

Երբ կեկեղեցին քանդվում է մեր կեկեղեցականներն անհողութիւնը, Վերսիմի բազմութիւնը հայերն երկուր ժամանակ անհողին մնալով, հետզհետեւ զուրք զարման: Ո՛վ էր մեղադրող իսկ Վերսիմի ոչ ընդկրատականն է գտնվում, ոչ Աթիկայում և ոչ Արագածնաւում: Վերսիմի շատ հեռու չէ Աթիկայում և Վերսիմի կողմնորդութեանը, Երօտանցի և Ա. Պարսի պատրիարքարաններով: Սկզբնական մէջ բողոքականներն մտնելով, քակն են քրդացած հայերին Միտրոպոլի առաւելով Արագածնաւ կարգացնել, սկսել են մեռացված մայր

շատ կը սիրէ և թէ կաշնատի ցորենն հոս զրկել: Սակայն ըստմութեան 100-ին 90-ը են: Վանուսութեան արգարախորութիւնն և հայրենախորութիւնը անոնց յիշեցնելով կը սպանան անոնց, որք այդպէս ապօրէն զատարար մը կը կրնին:

Կառավարութիւնն փախնէ մեռնութիւնն ի նկատի առնելով, քաղաքիս երեւելիներն վից անմիջ կը կանչէ և կը զրկէ որ երթան լուսաւորչական համոզման և անոնց վերջին պահանջն կառավարութեան ներկայացնեն: Յիշեալ անմիջ ժողովուրդը հայիւ հայ համոզելով, անոնց ստորագրութեամբ հայրազոր մը կը կը ներկայացնեն կառավարութեան, յարմ. 6000 ըրիէ ցորենն կը պահանջեն անմիջութեան չը մեռնելու համար: Այս միջոցին Բաղիշայ կառավարէ հեռազոր մը հաստ ամբողջ Հայ և Տաճիկ հասարակութեան, որով կը հրահար զանոնք խաղաղութիւն, և կը ցուցնէր անոնց թէ կառավարութեան պարտքն է սովելոց հայ ըստմութեան, միանգամայն կը սպանաւ պատմել զանոնք ալ որք խաղաղար են:

Կառավարել փաշան այն հետադարձին ի ներկայութեան համայն հասարակութեան կարգադրով յարց իր կողմէն: Եթէ խաղաղը, հիմա ձեր առաջարկը կուտային պիտի ներկայացնեն և առած հրաման ձեզ հարցը դնում: Ապա հրահարեց որ խաղաղութեան վերապահութեան համար խառնութիւններ բանան և կառավարութեան վերջին որոշման ուսանեն:

Տէր Խմբակիր, յոյ կայ, որ խառնութիւնն պիտի վերայ: Նոյն օրը երեկոյան տասնի չափ խառնութիւնը բացուցան: Այսօր Աստի հիշողութիւն, արդէն կերպակ լինելով խառնութիւնը զոյգ են Վաղ իւրաքանչիւր որ իւր խառնութիւնը ըստմութեան խառնութիւնն պիտի հաստատուի: Եւ փառահ էր որ կառավարութիւնն ժողովրդեան առաջարկը պիտի կատարէ: Այդպիսի տեղուրս կառավարութիւնն այս դէպքին մէջ մեծ խնդիրներով մարս ունցաւ:

Ահա, Տէր խմբակիր, Տարոնոյ մէջ ալ տարաստիկ խնդիրներ իւր մահացուցիչ ոտքերը կը ինչ տան, որով տարկեց ժողովուրդը յուսաւ հաստատուն միջոցի մը դիմել: Տարոնը կը կարօտի ազգին կարեկցութեան և զեմութեան, և

ընէ լեզուն սովորացնել նրանց: Ի՞նչ ասեց այդ քաղաքիներն, ասեց, թէ զուգ դնացէ հեծաւ նախորդին քաղաքեցիք, զուգ հայերի հետ զորք չունէք:

Մենք սովորութիւն ունենք հարկաւորած ժամանակ (երբ կանոնում ենք մեր խառնատիկութիւններն մի խառնութիւն ձև տալ), հիմնով Եւրոպայի օրինակներով վրա: Եւրոպան շատ սխալներ է գործել կը քաղաքակրթութեան պատմութեան մէջ, և մենք ինչպիսի կը լինենք այն ժամանակ միայն, երբ Եւրոպայի սխալներին օրոտ կը քաղենք, և ոչ թէ կարգին կը հետեւենք նրանց:

Եթէ ընդունենք (որպէս ոմանք պնդում են) թէ Աւետարանը պէտք է քարոզել հեծաւնուններն միայն և ոչ թէ այն ժողովուրդներն, որոնք վաղուք արդէն ինչպիսի են քրիստոնէութիւնը,—այդ դէպքում այդ և լուսնի թիֆթիֆներն հարկաւոր չէ լինի, որ շարունակաւ կաթողիկոս ժողովրդի մէջ, երբ կեկեղեցին հիմնված էր առաջադրելի օրերից: Բայց պէտք է վերջին աստիճանի ազգե լինել և չը հակակամ, թէ լուսնի թիֆթիֆներն որքան որքան առաջ տարաւ Եւրոպայի քաղաքակրթութիւնը, թէ և բազմաթիւ Եւրոպայի արիւնջ զգնեցաւ:

Ամեն մի ազգի մի ու թիֆթիֆներն անհարկ կը լինի, եթէ նոյն ազգութեան զոյգութիւնը պայմանաւորում է միմյան և կը դնուի մէջ—և եթէ այդ կեկեղեցից զորս ցանկած ցեղակիցները համարում են ազգային մարմնի ամբողջութիւնը կրկնած անդամներ: Հեռու պէտք չէ ցնայ: Ինչ որ ունենք մեր աշխի առջև մի պարզ և ժամանակակից օրինակ. պահս լուսնի թիֆթիֆներն քաղաքակրթութեանը պիտի քաղենք, թէ զանապառ պատմական ցեղերին առնելին հետ միացնելու նպատակն պէտք է ծառայէ օրբօրեայ կեկեղեցին: Այդ պահանջը վերադարձնում էր այս

կէմէ այն սփոթիւ և կանգնող ձեռքն ի Տարոն ալ չը կարկառեն, հաստատեցէ որ Մշտն երկիրը պիտի անմարդանայ:

ՄԵԱԿԻ ԶԵՆՈՒԳՐԱԴՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳՈՐԴԱՆԻ ԸՆԿԵՐՈՒՄԵՆԻՑ

ԲԵՐԼԻՆ, 13/25 Յունիսի: Տեխնիկական մասնագործի անդամների և պետութիւնների հաստատմանարների մէջ կատարեալ համաձայնութիւն կայացաւ Եպիլիւր և Քէսալայի սահմանական գծի վերաբերութեամբ: Սահմանական նոր գիծը սկսվում է Եպիլուր մէջցովի մօտ և Զագորեցկայա նահանգը երկու մաս է բաժանում, Պարսպանի մօտ Կալանգ գետի ափին է հասնում և վերջանում է Կալանգ գետի բերանի մօտ: Քէսալայում սահմանը անցնում է Կամուհիսիսի սարերի սարահանդային ծայրերից դէպի Կիմարի, այդտեղից գնում է Օրիսի պիկան զագորեցկերով դէպի Կլչա, այդտեղից իջնում է դէպի Եպիլուրի ծովը: Ջագորեցկայա նահանգի 32000 ընտիրները, սահմանական նոր գծի պատճառով 11,000 ընտիրները Յունաստանին են անցնում:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 13 յունիսի: Պետական բանկի 5% տոմարը առաջին շրջանի արժէ 93¹/₈ ը, երրորդ 92¹/₈ ը, երրորդ 93¹/₈ ը, չորրորդ 93¹/₈ ը, ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմարը արժէ 230 ը. 75 ը. երրորդ 224 ը. 50 ը, արեւելյան առաջին փոխառութեան տոմարը արժէ 91¹/₈ ը, երրորդ 91¹/₈ ը, երրորդ 91¹/₈ ը, քսի 7 ը. 75 ը: Ուսաց 1 բուրձնեղանի վրա արժէ 25¹/₃₂ պէն, առաջ 100 բուրձնեղանի վրա 129 մարկ 25 պէն, Հարմար զիս 218 մարկ, 75 պէն, Փարիզի վրա 268 Ֆր. 50 սանտ: Բօրսայի տրամադրութիւնը հանազիստ է:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 14 յունիսի: «НОВОЕ ВРЕМЯ» լրագիրը «Հայորդում» է իրրե հաստատ լուր, որ 20 նախին հրամանատար Մեծ Ուլիստանի մէջ նշանակվում է Շուլցիկի միջխորութեան կառավարի Լեւոնիկ:

Խորագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԵՐՈՒՆԻ

Հանրիկ Կրօնական զգացմունք և պանդախեղը մնաց որպէս մի երեկակական իշխան:

Գլխաւորաբար մենք էլ ունենք մեր զորքերի կառավարներ, որոնք լուսաւորչական կեկեղեցում մասին նոյն ցեղանիկ մէջ են գտնվում:

Մենք մեզ թոյլ չենք տալ մեր կաթողիկոս մեր զորքական և միջին անգամ մեր ժամանակակից երկարների կրօնական համոզմունքներին զիպել, միայն կալիստեան զարգացնել նրանց մէջ ազգայնութեան և նաեւ զազալար: Մենք կը ցանկանանք, որ նրանք ունենան իրանց ինքնութիւն և ազատ կեկեղեցիները, անկախ Հուսի պրօպագանդայից և անկախ օտարազգի միսիոնարներէ և պատմութեան ազդեցութիւնից: Մենք կը ցանկանանք, որ նրանք հայոց լեզուով խօսեն, հայոց լեզուով կրթեն իրանց զաւակներին և հայոց լեզուով ազգայնութեան հայ հաւանքը նրանց, երկրորդապէս հաւանք և ապաւնով անկախ զգուցանել և բաժանել մեզ զանից,—այդ յիմարութիւնները մենք չենք սիրի:

Մենք խորհուրդ կը անենք մեր լրագրութեանը և մանուսանող Կ. Պարսի մասնախն հետեւին այդ ասակալային, Ազգայն պիտանքը պէտք է ուղղուի Մենք մեզ չ'ալ է պէտք և մեր իշխող պէտք է լինի հայ ու թիֆթիֆներ: Կրօնական համոզմունքները պէտք է խոտարնեն այդ զառադարէ ասակալ...

Բայց զարմանալին այն է, որ դեռ են գտնվում են մեր մէջ բաւարար չունեցող մարդիկ, որ այս խառնում են զառադարն կրօնական վիճաբանութիւններ, որ այնպիսի ժամանակ, երբ մեզ պէտք են անկախ լուսն և անկախ նպատակաւորաբար աշխատութիւններ:

Մեկնադէ

Հայ մի զոյգակով օրագիր